

УДК 796.14:796.071

С. М. БУЛАХ

кандидат юридичних наук

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ВИВЧЕННЯ СТАНУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНСТРУКТОРІВ З АТЛЕТИЧНОЇ ГІМНАСТИКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РІЗНИХ ВНЗ УКРАЇНИ

Проведено теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури із зазначеної проблеми та здійснено анкетування студентів вищих навчальних закладів України задля з'ясування деяких особливостей формування готовності інструктора з атлетичної гімнастики до майбутньої професійної діяльності. Визначено, що переважна більшість респондентів недостатньо володіє знаннями про сутність, мету, завдання й зміст професійної діяльності інструктора з атлетичної гімнастики.

Ключові слова: освіта, професійна підготовка, професійна діяльність інструктора з атлетичної гімнастики.

Процеси модернізації вищої освіти в Україні на сучасному етапі розвитку економічних відносин здійснюються у напрямі світової інтеграції, глобалізації, демократизації та гуманізації. Потреби сучасного суспільства всебічно розвиненої країни вимагають від вищих навчальних закладів роботи та впровадження у процес професійної підготовки майбутніх фахівців перспективних моделей такої підготовки.

Формування готовності фахівця до майбутньої професійної діяльності повинно бути спрямовано насамперед на розвиток творчої самостійної особистості, яка б усвідомлювала необхідність навчання упродовж життя, професійно мобільної та гнучкої відповідно до швидкозмінних економічних і суспільних процесів та явищ, здатної до конкурентної боротьби на ринку праці. Усе це стосується також і професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту.

У провідній тенденції розвитку української професійної освіти, що має вплинути на всі складові змісту підготовки фахівця: визначення цілей, планування, наповнення програм; методи й засоби навчання; поведження суб'єктів освітнього процесу; оцінку ступеня готовності до трудової діяльності тощо, Н. Зволинська та В. Маслов вбачають за доцільне виокремити посилення особистісної функції поряд з традиційною основною – соціальною функцією змісту освіти [4, с. 482].

С. Михаць визначає поняття “освіта” як “соціально-економічні відносини між людьми у всіх сферах суспільного відтворення, які виникають з приводу навчання, виховання, підготовки робочої сили відповідних кваліфікаційних рівнів для різних галузей, що здійснюється спеціальними організаціями, закладами та установами державної, колективної та приватної форм власності” [5, с. 11].

Зміст освіти, як зазначає Г. Селевко, збагачується новими процесуальними вміннями, розвитком здатностей оперуванням інформацією, творчим рішенням проблем науки й ринкової практики з акцентом на індивідуалізацію утворювальних програм [6].

Ринкова економіка висунула нові вимоги не тільки до змісту професійної підготовки майбутніх фахівців, а й до особистості студента. За ствердженням С. Кульневича, необхідними компонентами особистісно орієнтованої реконструкції навчального процесу у професійній фізкультурній освіті повинні стати: свідомість, особистісний досвід, особистісний зміст, самоорганізація, особистісна творчість, культура взаєморозуміння, діалогове спілкування, цінності партнерства, педагогічної підтримки, творчого співробітництва.

Освіта сьогодні активно перебудовується як особистісно орієнтована або індивідуально-розвиваюча й ставить перед дослідниками багато питань. Педагогічна реальність зіштовхується з проблемою екстенсивного росту знань, що приводить до необхідності перебудови системи освіти таким чином, щоб особистість могла вмістити в себе увесь простір знання, що збільшився. На сучасному етапі теорія освіти повинна збагатитися необхідним компонентом – особистісною освітою (Г. Батіщев, 1989; А. Бодальов, 1990; Н. Тализіна, 1999). Тобто такою освітою, що зможе надати не тільки суму знань, а й створити “простір осмислення” цього знання, можливість осмислення самої особистості у світі знань.

Зміна парадигми освіти, на думку В. Серікова [7], не передбачає відмови від “знаннєвої освіти”. Ми погоджуємося з автором, який переконаний, що цей перехід припускає обов’язкове включення супутнього й розвиваючого компонента – “особистісної освіти”, оскільки яким би не був набір навчальних дисциплін, усе визначає світорозуміння й світогляд педагога.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, з’ясовано, що майбутній інструктор з атлетичної гімнастики по закінченню вищого навчального закладу повинен оволодіти такими знаннями: з основних історичних етапів, напрямів і проблем розвитку фізичної культури й спорту, як органічної частини соціальної системи й загальнолюдської культури; соціальних функцій фізичної культури та спорту в сучасному суспільстві; політичних, соціальних, економічних, юридичних, етичних, естетичних, психолого-педагогічних аспектів сучасної фізкультурно-спортивної діяльності; основних законів розвитку природи та всіх сфер діяльності; сутності людини, ролі особистості в історичному процесі й суспільних відносинах, характерних для сучасної цивілізації; української та іноземної мови на рівні, що забезпечує спілкування з людьми й роботу з документами.

Щодо спеціальної підготовленості, А. Третьяк запевняє, що майбутній інструктор з атлетичної гімнастики по закінченню вищого навчального закладу повинен мати рівень загальної фізичної підготовки, достатній для виживання в екстремальних умовах; навички надання першої медичної до-

помоги при різних травмах і ушкодженнях; навички подолання негативних наслідків стресу різними, у тому числі, й змагальними ситуаціями; навички організації тренувальної, змагальної, педагогічної роботи, відпочинку різних груп населення, подолання критичних ситуацій. Щодо практичної професійної підготовленості, автор вважає, що майбутній інструктор з атлетичної гімнастики по закінченню вищого навчального закладу повинен знати методи проведення та організації занять з фізичної культури, спортивних тренувань, рекреаційних і реабілітаційних занять, лікарсько-педагогічного контролю при проведенні занять, тренувань, змагань; уміти за найпростішими функціональними показниками, ознаками перетренованості, втоми й перенапруги у польових умовах визначити рівень готовності до занять учнів і спортсменів; підготувати індивідуальний графік занять для кожного учня й спортсмена з урахуванням стану здоров'я, віку, статі, рівня тренованості; організовувати змагання й суддівство, забезпечити їх безпечно проведення; вести планувальну та звітну документацію за усіма видами майбутньої професійної діяльності.

У процесі навчання майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах повинні формуватися такі індивідуальні якості, як самостійність, відповідальність, здатність адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Для вирішення цих завдань потрібно створити механізм формування зазначених якостей у студентів, а також забезпечити відповідний корпус викладачів, здатних разом з тими, що навчаються, цей механізм реалізовувати.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей формування готовності інструктора з атлетичної гімнастики до майбутньої професійної діяльності у вищих навчальних закладах.

Основні завдання дослідження:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу відповідно до обраної теми.
2. Розкрити особливості формування готовності інструктора з атлетичної гімнастики до майбутньої професійної діяльності у вищих навчальних закладах.

З метою з'ясування особливостей формування готовності інструктора з атлетичної гімнастики до майбутньої професійної діяльності, нами проведено дослідження студентів вищих навчальних закладів України за спеціально розробленою анкетною.

У дослідженні брали участь 408 студентів вищих навчальних закладів, зокрема 77 студентів Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту (ДДІФКіС), 43 студента Рівненського державного гуманітарного університету, 48 студентів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (НПУ імені М. П. Драгоманова), 51 студент Запорізького національного університету (ЗНУ); 49 студентів Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка (ТНПУ); 51 студент Волинського національного університету імені Лесі Українки (ВНУ імені Лесі Українки); 46 студентів Харківської державної

академії фізичної культури (ХДАФК); 43 студента Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Ушинського (ПНПУ).

Проаналізувавши відповіді на запитання анкети “Чи вважаєте Ви за необхідне здійснювати у вищих навчальних закладах України підготовку майбутніх інструкторів з атлетичної гімнастики до професійної діяльності?”, з’ясовано, що з 408 респондентів повністю вважають за необхідне здійснювати у вищих навчальних закладах України підготовку майбутніх інструкторів з атлетичної гімнастики до професійної діяльності 82,5%; частково – 12,46%; не вважають – 2,66%; важко відповісти – 2,37% студентів.

Відповіді на запитання анкети “Наскільки Ви особисто підготовлені для діяльності у якості інструктора з атлетичної гімнастики?” засвідчили, що з 408 студентів вважають себе повністю особисто підготовленими до діяльності інструктора 15,57%, частково підготовленими – 63,85%; не підготовленими – 10,11%; важко відповісти – 10,48% респондентів. Рисунок демонструє зазначені вище результати відповідей студентів на запитання анкети.

Рис. Розподіл опитаних респондентів, наскільки вони особисто підготовлені для діяльності у якості інструктора з атлетичної гімнастики, %

На запитання анкети “Наскільки Ви задоволені наявним навчально-методичним забезпеченням, необхідним Вам для майбутньої професійної діяльності інструктора з атлетичної гімнастики?” відповіді студентів були такими: з 408 студентів повністю задоволені наявним навчально-методичним забезпеченням, необхідним для майбутньої професійної діяльності інструктора 24,75%; частково – 53,76%; не задоволені – 14,86%; важко відповісти – 6,63% студентів.

Отже, на жаль, ми можемо констатувати, що переважна кількість, а саме 53,76% опитаних респондентів вищих навчальних закладів лише частково задоволені наявним навчально-методичним забезпеченням, необхідним для майбутньої професійної діяльності інструктора з атлетичної гімнастики.

Таблиця 1

Показник кількості студентів, опитаних щодо володіння знаннями про види діяльності, які повинен виконувати інструктор з атлетичної гімнастики, %

Відповідь	Загальний показник	Вищий навчальний заклад							
		ДДіФКіС	РДГУ	НПУ ім. М. П. Драгоманова	ТНПУ	ЗНУ	ВНУ імені Лесі Українки	ХДАФК	ПНПУ
	408 чол.	77 чол.	43 чол.	48 чол.	49 чол.	50 чол.	51 чол.	46 чол.	43 чол.
Так, володію	26,3	16,88	44,19	14,58	38,78	20	19,61	26,09	30,23
Володію, але не достатньо	62,18	74,03	55,81	64,58	57,14	60	64,71	63,04	58,14
Ні, не володію	7,11	5,19	0	12,5	2,04	16	9,8	4,35	6,98
Важко відповісти	4,42	3,9	0	8,33	2,04	4	5,88	6,52	4,65

Аналіз даних табл. 1, у якій наведені результати відповідей на запитання анкети “Чи володієте Ви знаннями про види діяльності, які повинен виконувати інструктор з атлетичної гімнастики?” засвідчив, що з 408 респондентів володіють знаннями про види діяльності, які повинен виконувати інструктор з атлетичної гімнастики, 26,3%; володіють, але недостатньо – 62,18%; не володіють такими знаннями – 7,11%; важко було відповісти – 4,42% студентів. Водночас володіють необхідними знаннями 16,88% студентів ДДіФКіС, 44,19% респондентів РДГУ, 14,58% студентів НПУ імені М. П. Драгоманова, 20% студентів ЗНУ, 38,78% студентів ТНПУ, 19,61% студентів ВНУ імені Лесі Українки, 26,09% респондентів ХДАФК та 30,23% студентів ПНПУ.

Отже, на підставі результатів анкетування з’ясовано, що найвищий показник серед опитаних студентів, які володіють знаннями про види діяльності, які повинен виконувати інструктор з атлетичної гімнастики, має Рівненський державний гуманітарний університет (відповідно – 44,19% студентів), що на 17,89% перевищує середній показник опитаних респондентів.

На запитання “Чи володієте Ви знаннями про кваліфікаційні категорії, які присвоюються інструкторам з атлетичної гімнастики?” результати відповідей студентів розподілили таким чином: з 408 студентів володіють знаннями про кваліфікаційні категорії, які присвоюють інструкторам з атлетичної гімнастики, 21,47%, володіють, але недостатньо – 47,39%; не володіють – 25,15%; важко відповісти – 5,99% студентів.

Підсумковий аналіз результатів відповідей студентів на запитання анкети “Чи володієте Ви знаннями про сутність, мету, завдання й зміст професійної діяльності інструктора з атлетичної гімнастики?” засвідчив, що з 408 респондентів володіють знаннями про сутність, мету, завдання й зміст професійної діяльності інструктора з атлетичної гімнастики 35,91%; володіють, але недостатньо – 46,4%; не володіють – 7,63%; важко відповісти – 10,06% студентів.

Отже, на основі аналізу результатів відповідей опитаних студентів вищих навчальних закладів України, ми переконались, що переважна більшість, а саме 46,4% респондентів, не достатньо володіє знаннями про сутність, мету, завдання й зміст професійної діяльності інструктора.

Висновки. На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури із зазначеної проблеми та проведеного анкетування студентів вищих навчальних закладів України щодо з’ясування деяких особливостей формування готовності інструктора з атлетичної гімнастики до майбутньої професійної діяльності, доведено, що професійна підготовка майбутніх фахівців з атлетичної гімнастики не відповідає сучасним вимогам та тенденціям, які мають враховуватися при організації процесу такої підготовки. Визначено, що у процесі підготовки інструктора з атлетичної гімнастики до майбутньої професійної діяльності у вищих навчальних закладах необхідно формувати такі індивідуальні якості, як самостійність, відповідальність, здатність адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Вирішення цих питань вбачаємо у створенні механізму формування та розвитку зазначених якостей у студентів, а також побудові відповідного корпусу викладачів, здатних разом з майбутніми інструкторами з атлетичної гімнастики реалізовувати цей механізм.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні та з’ясуванні інших аспектів формування готовності інструктора з атлетичної гімнастики до майбутньої професійної діяльності.

Список використаної літератури

1. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 р. № 2984-III // Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів (станом на 01.02.2003 р.). – Харків : Гриф, 2003. – С. 37–95.
2. Про освіту : Закон України // Освіта України. Нормативно-правові документи. – Київ : Міленіум, 2001. – С. 32.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2002. – № 26. – С. 2–4.
4. Зволинская Н. Тенденции развития содержания профессионального физкультурного образования в социокультурном контексте / Н. Зволинская, В. Маслов // Человечество в мире спорта: Новые идеи, технологии, перспективы : Тез. докл. Междунар. Конгр. – Москва : 1998. – Т. 2. – С. 482–483.
5. Михаць С. О. Роль освіти як фактора економічного зростання в умовах перехідної економіки : автореф. дис. ... канд. економ. Наук : 08.01.01 / Михаць Святослав Орестович. – Київський Національний економічний університет, 2004. – 34 с.

6. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособ. для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации / Селевко Герман Константинович. – Москва : Нар. образование, 1998. – 255 с.

7. Сериков В. В. Личностный подход в образовании: концепция и технологии / В. В. Сериков. – Волгоград, 1994. – 97 с.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2015.

Булах С. М. Изучение состояния готовности будущих инструкторов по атлетической гимнастике к профессиональной деятельности в различных вузах Украины

Проведен теоретический анализ психолого-педагогической литературы по обозначенной проблеме и осуществлено анкетирование студентов высших учебных заведений Украины для выяснения некоторых особенностей формирования готовности инструктора по атлетической гимнастике к будущей профессиональной деятельности. Определено, что подавляющее большинство респондентов не достаточно владеет знаниями о сущности, цели, задачах и содержании профессиональной деятельности инструктора по атлетической гимнастике.

Ключевые слова: образование, профессиональная подготовка, профессиональная деятельность инструктора.

Bulah S. The Study of the State of Readiness of Future Coaches on Athletic Gymnastics for Professional Work in Various Universities of Ukraine

The author carried out a theoretical analysis of psychological and pedagogical literature on the problem and carried out a questionnaire survey among the students of higher educational establishments of Ukraine in the clarification of some peculiarities of formation of readiness of the coach by athletic gymnastics for future professional activity. Determined that the vast majority of respondents have not enough knowledge about the nature, aims, objectives and content of professional activity of the trainer-teacher on athletic gymnastics. Education is being actively rebuilt as a personally oriented or personal developing and confronts researchers with many questions. Pedagogical reality is faced with the problem of extensive growth of knowledge that leads to the need for reform of the education system so that person could hold all the knowledge space that has increased. Based on the results of the survey found that the highest rate among the surveyed students who have knowledge about the activities to be performed by the trainer-teacher on athletic gymnastics, has a Classic private University, M. Zaporozhye (respectively – 44.19% of students), which is 17,89% higher than the average of respondents. We determined that in the process of training the trainer-teacher on athletic gymnastics for future careers in higher education should be formed such individual qualities as independence, responsibility, the ability to adapt to changes in the external environment.

The prospects for further research we see in the study and clarification of other aspects of formation of readiness of the coach by athletic gymnastics for future professional activity.

Key words: education, training, professional career coaches on athletic gymnastics.